

Malatya İlinin Alternatif Turizm Potansiyelinin Değerlendirilmesi Üzerine Nitel Bir Çalışma (A Qualitative Study on the Evaluation of Alternative Tourism Potential of Malatya Province)

Miraç Yücel BAŞER^a , Atıncı OLCAY^b , *Ercan İNCE^c

^a Gaziantep University, Institute of Social Sciences, Department of Tourism Management, Gaziantep/Turkey

^b Gaziantep University, Vocational School of Tourism and Hotel Management, Department of Travel and, Entertainment Services, Gaziantep/Turkey

^c Iğdır University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Business Administration, Iğdır/Turkey

Makale Geçmişi

Gönderim Tarihi: 05.04.2021

Kabul Tarihi: 14.06.2021

Anahtar Kelimeler

Alternatif turizm

Turizm potansiyeli

Malatya

Keywords

Alternative tourism

Tourism potential

Malatya

Makalenin Türü

Araştırma Makalesi

Öz

Alternatif turizm, dünyanın en hızlı büyüyen sektörlerinden biri olan turizm sektörünün en önemli unsurları arasında yer almaktadır. Son yıllarda tatil anlayışının deniz, kum ve güneş üçlemesinden sıyrılarak yerini alternatif turizm türlerine bıraktığı görülmektedir. Turistlerin yaşları, kültürleri, beklenti ve isteklerinde ki farklılıklar nedeni ile alternatif turizm türleri artmaya ve çeşitlenmeye devam etmektedir. Bu çalışmada tarihi, kültürel ve doğal açıdan zengin kaynakların bulunduğu Doğu Anadolu Bölgesinde ki Malatya ilinin sahip olduğu kaynakların alternatif turizm türü kapsamında ele alınarak potansiyelinin ortaya çıkarılması ve turizme kazandırılması amaçlanmaktadır. Çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılmış olup önce alan yazın taraması yapılarak ikincil veriler ulaşılmıştır. Sonrasında ilin mevcut turizm potansiyeli hakkında fikir sahibi olan 6 kişiye yarı yapılandırılmış mülakat yöntemi ile açık uçlu soru formu gönderilerek alternatif turizm potansiyeli hakkında bilgileri alınmaya çalışılmıştır. Elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak incelenmiştir. Katılımcıların bulguları deşifre edilirken kodlama yapılmış olup birden fazla katılımcının cevaplarının kesiştiği yerde verileri sayısal olarak göstermek için MAXQDA programı ile kod frekansı yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlar Malatya İlinin sahip olduğu zengin kültürel ve tarihi yapıların başlıca turizm faaliyetlerini oluşturduğunu göstermektedir. Bununla birlikte ildeki doğal unsurların değerlendirilmesiyle spor, macera ve sağlık turizmi için potansiyel oluşacağı sonucuna ulaşılmaktadır.

Abstract

Alternative tourism is among the most important elements of the tourism industry, which is one of the fastest growing industries in the world. In recent years, it has been seen that the understanding of vacation has left the trilogy of sea, sand and sun, leaving its place to alternative tourism types. Due to differences in the ages, cultures, expectations and demands of tourists, alternative tourism types continue to increase and diversify. In this study, it is aimed to reveal the potential of the resources of the province of Malatya in the Eastern Anatolia Region, where there are rich historical, cultural and natural resources, within the scope of alternative tourism and to bring them into tourism. Qualitative research technique was used in the study and secondary data were obtained by first scanning the literature. Afterwards, an open-ended question form was sent to 6 people, who had an idea about the current tourism potential of the province, to obtain information about alternative tourism potential. The obtained data were analyzed with the descriptive analysis technique. While deciphering the findings of the participants, coding was made and the code frequency was made with the MAXQDA program to display the data numerically at the intersection of more than one participant's responses. The results obtained from the study show that the rich cultural and historical buildings of Malatya Province constitute the main tourism activities. However, it is concluded that with the evaluation of the natural elements in the province, there will be a potential for sports, adventure and health tourism.

* Sorumlu Yazar

E-posta: ercan.ince@igdir.edu.tr (E. İnce)

DOI:10.21325/jotags.2021.837

GİRİŞ

Tarihin her bölümünde meydana gelen göçler temelinde deprem, savaş, kuraklık gibi belirli bir baskı sonucu ortaya çıkarak insanların farklı coğrafyalara yönelmelerine neden olmuştur. Çoğu zaman 19. yüzyılda Avrupa'dan Amerika ya da Avustralya gibi kıtalara olan göçler baskıdan ziyade daha iyi bir yaşam fırsatı için olsa da günümüzde asıl amacı boş zamanı dinlenerek ve eğlenerek geçirmek için yapılan geniş bir sosyo-kültürel ve ekonomik etkisi olan uluslararası göçler turizm kavramını ortaya çıkarmıştır (Gürdal, 2014, s.8).

20. yüzyıl boyunca farklılaşan ve çoğunluğun hayatında yerini alan turizm kavramı sosyokültürel bir olguyu ifade etmek için kullanılmaktadır. Bununla birlikte dünyanın farklı coğrafyalarındaki kişilerin hareket ve ilgilerinden etkilenen turizm günümüzde deniz, kum ve güneş temelli kitle turizminin aksine tarihsel, kültürel, sağlık ve macera gibi katılım amaçlarıyla meydana gelmektedir (Koban & İşcioğlu, 2019, s.1; Hacıoğlu & Avcıkurt, 2011, s.8). Son yıllarda her ne kadar turizm hareketliliği farklı bir boyut kazansada orta çağın ilk yarısında dinlenme ve eğlence amacının yanı sıra insanların dini ve sağlık amaçlarıyla seyahat ettiği bilinmektedir (Zengin, 2006, s.7). İnsanların farklı deneyim kazanma, kültürel değerleri keşfetme, dini vazifelerini yerine getirme gibi amaçları doğrultusunda katıldığı seyahatler, alternatif turizm kavramının oluşmasına neden olmuştur (Albayrak, 2013, s.31). Bahsedilen gelişmeler sonucunda ortaya çıkan alternatif turizmin kitle turizmine karşı olduğu düşünülse de kişilerin sahip olduğu bilgi birikimi ve entelektüel seviyesinin arttırdığını göstermektedir. Kitle turizminin aksine yerel halkında turizm faaliyetlerine dahil olduğu alternatif turizm, çevresel tahribatı en aza indirerek sürdürülebilir unsurları ön planda tutması, birçok doğal ve kültürel kaynakların geliştirilerek desteklenmesini sağlaması ile sosyal ve kültürel yıkıcılığı ortadan kaldırmaktadır (Arslaner & Erol, 2017, s.423; Brohman, 1996, s.64).

Türkiye, sahip olduğu zengin kültürel mirası ve doğal unsurlar nedeniyle farklı bölgelerinde çeşitli alternatif turizm türlerinin gerçekleşmesine imkân sağlamaktadır. Bu bağlamda bu çalışma Doğu Anadolu Bölgesi'nde yer alan Malatya ilinin sahip olduğu alternatif turizm potansiyelinin ortaya çıkmasını sağlayarak bu potansiyelden nasıl daha çok verim alınmasına ilişkin çözüm önerileri getirmeyi amaçlamaktadır. Bununla birlikte çalışmanın, bölgenin turizm potansiyeli hakkında görüşler bildirmesi ve ilgili alan yazına katkı sağlayarak konuyla ilgili araştırma yapanlara bütünsel bilgiler sunması açısından önem arz etmektedir.

Doğu Anadolu bölgesi Türkiye coğrafyasının %20'sini oluşturup ve nüfusun %10'luk bölümüne sahip olan Iğdır, Van, Kars, Ardahan, Muş, Hakkâri, Tunceli, Bitlis, Erzincan, Elazığ, Malatya, Ağrı illerini kapsamaktadır (Koşan, 2006, s.435; Köksal, 1994, s.95). Kültür ve miras açısından tarih boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapan bölgenin bütün illerinde toplamda 1000 kadar tarihi yapının olduğu ve bu yapıların koruma altında olduğu bilinmektedir. Bu zengin eserler ise bölgenin tarih ve kültür turizmi arz kaynaklarını oluşturmaktadır (Şenol, 2016, s.259; Ateş, 2016, s.114).Coğrafi açıdan Türkiye'nin en büyük alanına sahip olan Doğu Anadolu Bölgesi ortalama 2000 metre yüksekliğe sahiptir (Gürdal, 498, s.2014). Bölgenin sahip olduğu coğrafik yapı yayla turizmi, kampçılık, dağcılık ve kış turizmi gibi alternatif turizm çeşitlerine olanak sağlamaktadır (Zengin, 2006, s.146). Diğer taraftan keşfetmek, dinlenmek ve eğlenmek gibi doğa coğrafya kaynaklı turizm türlerine göre bölge zengin florası bakımından botanik turizmi, hidrografik yapı nedeniyle ise termal turizm bakımından elverişli olmaktadır (Özgen, 2010, s.1417).

Doğu Anadolu Bölgesi Alternatif turizm çeşitleri ele alındığında kış turizmi açısından Erzurum Palandöken dağları, 70 km. uzunluğu ve 30 km. genişliği ile dünyanın önemli kayak merkezlerinden biridir (Korgavuş, 2017,

s.189). Bununla birlikte Erzurum merkeze 20 km uzaklıkta yer alan ve üst pist yüksekliği 3143 metre olan Konaklı kayak merkezi, 2003 yılında faaliyete geçen 2300 m. yükseklikte yer alan 1300 metre uzunluğunda iki piste sahip olan Muş Güzeltepe kayak merkezi ve 1991 yılında turizm merkezi ilan edildikten sonra kayak pistlerinin kurulmaya başlandığı Kars Bayraktepe kayak merkezi Doğu Anadolu Bölgesinin başlıca kış turizmi merkezlerini oluşturmaktadır (Altaş vd., 2015, s.351; Arslan & Kendir, 2019, s.169; Demir & Alım, 2016, s.244). Kırsal turizm temel olarak kırsal alan, miras ve etkinlikleri kapsadığı düşünüldüğünde Iğdır ili sınırları içerisinde yer alan ve Türkiye'nin en yüksek dağı olan Ağrı Dağı, 1994 yılında Ramsar sözleşmesine dâhil edilen Ardahan'daki Aktaş, Putka, Çıldır gölleri, Bingöl ilinde yer alan Tavla yaylası, Kerkis Gölü, Kalkanlı Köyü Mağaraları ve ilde gerçekleştirilen Güneşin Doğuşu Festivali, Erzurum'da yer alan Uzunoluk B tipi dinlenme alanı ve mesire yeri, Tunceli ilinde yer alan Munzur Vadisi Milli Parkı Doğu Anadolu bölgesinin başlıca kırsal turizm potansiyelini oluşturmaktadır (Yazgan & Kadanalı, 2012, s.8; Akbulak, 2016, s.9; Denk & Mıl, 2016, s.11; Mansuroğlu & Dağ, 2016, s.11; Özgürel & Değişgel, 2015, s.75).

Doğu Anadolu Bölgesinin habitat alanları düşünüldüğünde, Dünyada sadece Muş ilinde yetişen Muş Lalesinin (*Tulipa sintenisii* Baker) bölgeye alternatif turizm kaynağı sağladığı, Erzincan ilinde ise Av turizminin elverişli olduğuna ulaşılmaktadır (Sayılan, 2008, s.478; Demir & Caner, 2016, s.11). Erzincan il sınırları içerisinde yer alan Dumanlı Yaylasının Ekoturizm için potansiyel oluşturduğu aynı zamanda Kars ilinde yer alan önemli kuş göçü merkezi olan ve ekoturizm potansiyeline sahip olan Kuyucak Gölünün kuş gözlemcilerinin uğrak noktası olduğu bilinmektedir (Şahin, 2009, s.75; Sevindi, 2013, s.70). Diğer taraftan Vural'ın (2019, s.46) yaptığı çalışmada ise Bingöl ilinde Ekoturizm açısından termal kaynakların, göynük çayının, tarım ve hayvancılık alanlarının yer aldığını belirtmektedir. Doğu Anadolu Bölgesinin Sağlık turizmi potansiyeli ele alındığında Elazığ ilinde yer alan Golan Kaplıcaları, Mürüdü Suyu, Akçakiraz suları, Gümüşkavak Maden Suyu Erzincan'da yer alan Horhor şifalı havuzu ve Ekşisu Bingöl ilinde yer alan Binkap kaplıcaları başlıca termal turizm kaynaklarını oluşturmaktadır (Demir & Sezgin, 2020, s.118; Bozça vd., 2017, s.160; Kement & Batga, 2016, s.60). Aynı zamanda Bitlis'te yer alan ve sıcaklığı 10-23 derece arasında değişen, içilerek mide rahatsızlığında kullanılan jeotermal su kaynakları sağlık turizmi açısından önem arz etmektedir (Elmastaş, 2008, s.94).

Doğu Anadolu bölgesi, en eski kentlere ev sahipliği yapan Mezopotamya'nın kuzey bölümünde yer alması ve Avrupa'dan Asya'ya seyahat rotası üzerinde bulunması sebebi ile tarih ve kültür açısından önemli kalıntılara sahip olmaktadır (Arınç, 2018, s.2136). Bölgenin inanç turizmi açısından potansiyeline bakıldığında; 2010 yılında Turizm ve Kültür Bakanlığı tarafından İnanç Turizmi merkezleri arasına eklenen Van Akdamar Kilisesi, Nuh'un gemisinin izinin olduğu sanılan ve bütün dinler tarafından önemli olan Ağrı Dağı, Dünya'nın en eski kiliselerinden biri olduğu bilinen ve yapım tarihi bilinmeyen Elazığ ilinde yer alan Meryem Ana Kilisesi, Ortaçağda Hristiyan, Pagan ve Müslümanların bir arada yaşaması sonucu zengin kültürel eserlere sahip olan Kars Ani Harabeleri, Bitlis ilinde Ahlat Harabeşehirde yer alan Anadolu'nun ilk Budist tapınağı Doğu Anadolu Bölgesinin başlıca inanç turizmi kaynaklarını oluşturmaktadır (Sevinç & Azgün, 2012, s.19; Karabulut & Köksal, 2019, s.90; Küçük, 2013, s.359; Özlü & Kaleli, 2019, s.202; Savgın & Belli, 2017, s.4). Şahin ve Kahraman'ın (2017, s.14) yaptığı çalışmada ise Hakkâri'de inanç turizmi potansiyeli oluşturan 37 mekânın yer aldığı bunlardan Nasturi kiliselerinin ise virane ve bakımsız olduğunu belirtilmektedir.

Gastronomi turizmi temelinde bir bölgenin kültürünü yiyecek ve içecekler yardımı ile tanıtmaya imkân sağlamaktadır (Sarıışık & Özbay, 2015, s.267). Doğu Anadolu Bölgesinin ön plana çıkmasında etkili olacak gastronomi turizmi ele alındığında Ardahan ilinin sanayiden uzak ve kirletilmemiş toprağı sayesinde organik tarım yapısı yemekler üzerinde etkili olarak insanları yöreye çekmesi, Kars ilinde konaklayan insanların gastro-turistik unsurlardan olan Kars Kaşarı ve Gravyer peynirini tadararak satın almaları gastronomi turizmi için potansiyel oluşturmaktadır (Çimen, 2016, s.314; Demir, 2017, s.144). Ağrı ilinin Doğu Anadolu ve Kafkasya bölgeleri için geçiş güzergâhında yer alması gastronomi turizmi için zengin mutfak kültürünün oluşmasına zemin hazırlarken, Türsab Gastronomi Raporu (2016) göre 124 coğrafi işaretli en çok ürünün Erzurum ilinde yer aldığına ulaşılmaktadır (Kocaman & Kaya, 2014, s.141). Irmak'ın (2019, s.144) yaptığı çalışmada ise Bingöl ilinin gastronomi turizmi için zengin kaynaklara sahip olduğu ancak bu ürünlerin tanıtımı için otel restoran menülerinde yöresel ürünlere yer verilmesi, yöresel yemek yarışmaları gibi faaliyetlerin gerçekleştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Doğu Anadolu Bölgesinde ki diğer alternatif turizm çeşitleri incelendiğinde, Erzurum ilinde yer alan askeri yapılar ve 93 Harbinin yaşandığı alanın savaş turizmi potansiyeli oluşturduğu ancak turizmde henüz yer bulmadığı, Erzurum Palandöken dağının eteklerinde yer alan yüksek irtifa kamp alanının turizmi kapsamında elverişli olduğu bölgede sporcuların konaklaması için 6 otelin yer aldığı görülmektedir (Kaymaz vd., 2017, s.274; Bayraktar vd., 2017, s.205). Bölgenin sahip olduğu doğal ve kültürel varlıkların farklı alternatif turizm türlerinin yapılmasına imkân oluşturduğu görülmektedir. Doğu Anadolu bölgesindeki turizm potansiyelinin bölgeye ekonomik fayda sağlayacağı gibi turizmin emek yoğun bir sektör olması nedeniyle farklı iş kollarında insanlara istihdam sağlayarak yeni yatırımların gerçekleşmesinde etkili olduğu düşünülebilir (Alaeddinoğlu, 2008, s.456). Bu çalışma Doğu Anadolu Bölgesinin önemli şehri arasında bulunan Malatya ilinin doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerin ortaya çıkarılması, beraberinde getireceği alternatif turizm kaynaklarının tespit edilerek turizme kazandırılmasını açısından önem arz etmektedir.

Literatür Taraması

Gök ve Tuna (2013) “Turizm Pazarlaması Açısından Malatya İlinin Potansiyelinin Belirlenmesi” adlı çalışmada, Malatya ilinin turizm potansiyelini ortaya koymayı ve yapılabilecek alternatif turizm türlerini saptamayı amaçlamışlardır. Bu amaçla Malatya ilinde turizmin gelişmesinde etkili olan yerel yöneticiler ve uzmanlardan oluşan toplam 21 kişiye, 23 soruluk anket formu uygulanmıştır. Kullanılan anket formu Durgun'un (2006) yapmış olduğu “Bölgesel Kalkınmada Turizmin Rolü: Isparta Örneği” isimli yüksek lisans tezinde kullandığı anket sorularından seçilerek derlenmiştir. Toplanan verilere Swot analizi tekniği uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre Malatya ili turizminin güçlü yönleri sağlık tesisleri, zengin tarih, kültür ve tabiat varlıkları, coğrafi konum, iklim ve bozulmamış çevre olarak belirlenmiş, Zayıf yönleri tanıtım ve pazarlamanın yetersizliği, turizm bilincinin gelişmemiş olması, yatırımcılar için çekim merkezi olmaması, alt yapı ve hizmet kalitesinin yetersizliği, kurumlar arası iletişim ve koordinasyon eksikliği, yerel yönetimlerin ilgisizliği ve eğlence ve alışveriş noktalarının yetersizliği olarak bulunmuştur. Fırsatların üniversite kenti olması, dağ, tarih ve kültür turizmine olan ilginin artması ve sağlık tesislerinin sayısının çok olması olarak değerlendirilirken, Tehdit unsurlarının ise kentin turistik imajının zayıflığı, imar ve yapı denetiminin zayıflığı olarak bulunmuştur.

Karataş (2016) “Şehir Pazarlamasına Göre Malatya'nın Ziyaretçiler Tarafından Değerlendirilmesi” adlı çalışmada Malatya'yı ziyaret eden 410 ziyaretçiye 60 soruluk anket formu uygulamıştır. Araştırmanın analizinde çalışma 7 faktör altında toparlanmıştır. Bunlar; “turistik değerler”, “kamu ve özel sektör imkânları”, “erişilebilirlik”,

“insan kaynakları”, “imaj ve karakter”, “alim gücü”, “marka değer olarak şehrin algılanması”, ve “memnuniyet” şeklindedir. Araştırma sonuçlarına göre ziyaretçilerin Malatya’yı yaşanılacak, modern ve güvenli bir şehir olarak değerlendirdikleri, Malatya ile ilgili marka imaj algısının artması, daha fazla memnuniyetin oluşması ve belirlenen hedefler doğrultusunda şehrin pazarlanması için nispeten eğitim seviyesi yüksek olan gruplara yönelik marka imaj çalışmalarına yer verilmesi gerektiği sonucuna ulaşılmıştır.

Karataş ve Türk (2017) “Malatya’nın Şehir Pazarlaması Açısından Yerel Halk Tarafından Değerlendirilmesi ” adlı çalışmada Malatya’nın marka şehir olmasında etkili olabilecek unsurları yerel halkın algılarına göre belirlenmesini amaçlamışlardır. Araştırma da şehrin farklı mahallelerinde yaşayan toplam 428 kişiye 60 soruluk anket formu uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yerel halkın marka değer olarak şehri algılamalarında imajın önemli bir etki olduğunu ve Malatya’nın yaşanılabilir bir şehir olduğu ortaya konulmuştur.

Karataş (2018) “Malatya’nın Turizm Potansiyelinin Ortaya Çıkarılmasına Yönelik Algılar” adlı çalışmada, Malatya’nın sahip olduğu değerlerin ortaya çıkartılması ve turizm açısından farkındalık oluşturacak bir şehir konumuna getirilmesini amaçlamıştır. Araştırma doğrultusunda 400 katılımcıya anket formu uygulanmıştır. Analiz sonuçlarına göre Malatya şehrinin ’inin simgesi olarak kayısı ve gastronomi belirlenmiştir.

Malatya İli Turizm ve Alternatif Turizm Potansiyeli

Tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapan ilde Nemrut Dağı, Aslantepe, Fırıncılar, Bayramtepe, Ören höyüğü, Aslantaş, Levent Vadisi görülebilecek arkeolojik alanlar bulunmaktadır (Topal, 2019, s.63). Zengin tarihi unsurları, ulaşım, altyapı olanakları ile turizm potansiyeline sahip olan Malatya’da, Karakaya Barajı içerisinde kalan ve Aslantepe höyüklerinden çıkarılan eserler Arkeoloji müzesinde sergilenmektedir (Karataş, 2017, s.63). Bununla birlikte kentte yer alan türbeler, camiler, kümbetler, anıtlar, müzeler, konaklar, kervansaraylar, hanlar şehrin kültür turizm kaynaklarını oluşturmaktadır (Aslan & Güneş, 2016, s.1002).

Toros Dağlarının uzantısı olan Beydağ’ının şehrin etrafını çevrelemesi, dağların yamaçlarından çıkan sular ve çevresinde ki akarsuların bitki örtüsünün gelişmesine olanak sağlayarak turizm bakımından çekiciliğini arttırmaktadır. Bu durum Malatya ilinde ki turistik tesislerin varlığını da etkilemektedir (Karataş, 2016, s.189). Şehir’e ait turistik tesis istatistikleri Tablo 1’de gösterilmektedir.

Tablo 1: Malatya İlinde Bulunan Tesis İstatistikleri

SINIF TÜRÜ	TURİZM İŞLETME BELGELİ	TURİZM YATIRIM BELGELİ
5 Yıldız	3	-
4 Yıldız	3	1
3 Yıldız	7	-
2 Yıldız	2	-
1.Sınıf	-	-
Butik Otel	-	1
Toplam	15	2

Kaynak: Malatya Kültür Turizm Bakanlığı, 2020.

2012 ve 2019 yılları arasında turist istatistikleri incelendiğinde; Malatya iline 2012 yılında gelen 134.849 toplam turist sayısının 130.693 kişisini yabancı turistler oluştururken 4.156 kişi yerli turistlerden oluşmaktadır. 2019 yılında 305.509 kişi olan toplam ziyaretçi sayısının 297.739 kişi yabancı ziyaretçi 7.770 kişinin yerli ziyaretçilerden oluştuğu aşağıda Tablo 2’ de gösterilmektedir.

Tablo 2: Malatya İli Yıllara Göre Turist Sayısı

YIL	YABANCI TURİST	YERLİ TURİST	TOPLAM
2012	4156	130693	134849
2013	4059	134434	138493
2014	5365	175241	180606
2015	5663	186626	192289
2016	3289	180392	183681
2017	8309	272721	281030
2018	8904	286661	295565
2019	7770	297739	305509

Kaynak: Malatya Kültür Turizm Bakanlığı, 2020.

Malatya il merkezi ve ilçelerinde Turizm belgeli işletmelerde geceleme yapan yerli ve yabancı turist istatistiği incelendiğinde 2010 yılında 132.976 geceleme sayısı ile %27,34 olan doluluk oranının yıllara göre artış gösterdiği ve 2019 yılında 508.968 geceleme sayısı ile %39,88 doluluk oranı olduğu buna ek olarak en fazla doluluk oranının 2018 yılında %40,24 olduğu Tablo 3'te belirtilmektedir.

Tablo 3: Malatya İli ve İlçelerinde Turizm Belgeli Tesislerde Geceleme Yapan Yerli ve Yabancı Turist İstatistiği

YIL	YERLİ TURİST	YABANCI TURİST	TOPLAM	DOLULUK ORANI %
2010	129415	3561	132976	27,24
2011	154162	6211	160373	32,71
2012	194668	16871	211539	36,16
2013	203232	15363	218595	31,48
2014	237917	15982	253899	29,72
2015	259631	14819	274450	32,75
2016	252560	10925	263485	29,15
2017	439996	31109	471105	39,16
2018	465306	32149	497455	40,24
2019	489884	19084	508968	39,88

Kaynak: Malatya Kültür Turizm Bakanlığı, 2020.

Doğu Anadolu Bölgesinde önemli bir konumda yer alan Malatya ili sahip olduğu doğal çekiciliklerin yanında tarihsel ve kültürel açıdan zengin turistik kaynaklar sayesinde inanç turizmi, kırsal turizm, kültür turizmi gibi alternatif turizm türlerine elverişli olmaktadır (Gök & Tuna, 2013, s.3-4). İlde yer alan mağara, çay ve şelaleler doğa turizmine kaynak oluştururken Arapgir ve Pütürge ilçelerindeki av kaynakları ve ırmaklar av turizmi ve balıkçılığa uygun ortam hazırlamaktadır (Karataş, 2018, s.95).

Kentin Yahvan kesimlerinde ve Karakaya Baraj gölünde yapılan yelkencilik, kano, sualtı dalış etkinlikleri spor turizmi için kaynak oluştururken İspendere'de bulunan ve karaciğer, mide hastalıklarında etkili olan şifalı sular sağlık ve termal turizm kapsamında kullanılmaktadır (Zengin, 2006, s.148-175). İnönü Üniversitesi Havacılık kolu tarafından yürütülen yamaç paraşütü eğitimleri hava sporları için alternatif turizm imkânları sağlamaktadır (Malatya Kültür Turizm Bakanlığı, 2020).

Kış aylarında 0 ile -10 derece arasında değişen hava şartları ve yoğun kar yağışı ile kış turizmine uygun ortam oluşturan kentte 30 familyaya bağlı 87 cins ile 201 tür endemik bitki, botanik turizm potansiyeli bulunmaktadır (Özgen, 2010, s.1402-1404). Ateş'in (2016, s.129) yaptığı çalışmada Malatya ilinde 5 üzerinden %2,41 oranla inanç turizmi, %2,20 oranla doğa turizm, %1,99 oranla sağlık turizmi imkânları turistlerin hizmetine sunulmuş olduğu görülmektedir.

Arkeologlar tarafından din, inanç ve beslenme alışkanlıkları hakkında bilgi verdiği düşünülen mağaralar, turistler ve tur operatörleri tarafından doğaya dayalı turizm, eko turizm ya da macera turizmi deneyimleme aracı olarak görülmektedir (Okonkwo vd., 2017, s.16). Bu bağlamda kente 96 km. uzaklıkta bulunan Polat Mağarası ile şehir merkezine 40 km uzaklıkta bulunan Akçadağ ilçesinde yer alan Levent Vadisi sahip olduğu mağara ve Tümülüsler ile turizm potansiyeli oluşturmaktadır (Sever, 2008, s.254-260; Akbulut & Ünsal, 2012, s.536-539).

Bireylerin din ve maneviyat gibi nedenlerle popüler ibadet yerlerine ya da mucizevi olarak kabul ettikleri yerlere yapılan seyahatler inanç turizmi olarak ifade edilmektedir (Jongmeewasin, 2016, s.1). Malatya iline 80 km. mesafede Arguvan ilçesi Kızık Köyü sınırları içerisinde yer alan ve yerel halk tarafından kutsal görünüp Balıklı Pınar diye adlandırılan bölgede temmuz aylarında yapılan türkü festivalleri inanç turizmi kapsamında değerlendirilmektedir (Özpay, 2017, s.942-946).

Yerel kültürleri tanıtmaya ve keşfetmeye yarayan belirli periyotlarda düzenlenen etkinlikleri kapsayan festivaller modern bir turistik ürün olarak festival turizmini ifade etmektedir (Cudny, 2013, s.105; Congcong, 2014, s.53). Festival turizmi kapsamında Malatya İli Uluslararası Kayısı Festivali, Uluslararası Film Festivali, Uluslararası Kervansaray Buluşması, Yeşilyurt Kiraz Kültür Buluşması, Darendede Güreş ve Kültür Festivali, Ceviz Maden Kültür Festivali, Arapgir Bağbozumu Şenlikleri, Doğanşehir Elma ve Kültür Şenliği, Uluslararası Arguvan Türkü Festivaline ev sahipliği yapmaktadır (Binbaşoğlu & Gültekin, 2017, s.3).

Yöntem

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Malatya ili turizm ve alternatif turizm potansiyeli düşünüldüğünde alan yazında sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmaktadır. Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan Malatya ili bölgede geçiş güzergâhında yer almakla birlikte 7 il ile sınırları bulunmaktadır. Bu çalışma ile coğrafik olarak öneme sahip olan il 'de sanayisinin yanı sıra doğal, kültürel ve tarihi zenginliklerin ortaya çıkarılması, beraberinde getireceği alternatif turizm kaynaklarının tespit edilerek turizme kazandırılmasını amaçlanmaktadır. Diğer yandan çalışmanın, bölgenin turizm potansiyeli hakkında görüşler bildirmesi ve ilgili alan yazına katkı sağlayarak konuyla ilgili araştırma yapanlara bütünsel bilgiler sunması açısından önem arz etmektedir.

Araştırmanın Uygulanması

Bu çalışmada ki veriler derinlemesine mülakatlar ve ikincil verilerden oluşmaktadır. 2021 yılının 20 Şubat-10 Mart tarihleri arasında Malatya'nın mevcut turizm potansiyeli hakkında bilgi sahibi olan kamu ve özel sektörde görev yapan yönetici konumunda ki 6 kişi ile yapılan mülakatlar ve açık uçlu sorular araştırmanın verilerini oluşturmaktadır.

Araştırmanın Kapsam ve Kısıtları

2019 TÜİK verilerine göre 800.165 nüfusa sahip olan Malatya İlinde nüfus yoğunluğu 66/ km² şeklindedir. Bu bağlamda il merkezi ve ilçelerinin tümünün turizm ve alternatif turizm potansiyelinin değerlendirilmesi amaçlandığından çalışmanın kapsamı Malatya il sınırlarını kapsamaktadır. Çoğu çalışmada olduğu gibi bu çalışmanın da süre ve içinde bulunduğumuz pandemi döneminden dolayı kısıtları söz konusu olmuştur.

Araştırmanın Materyal ve Metodu

Sosyal bilimlerde yapılan araştırmaların merkezinin insan odaklı olması, nicel araştırmaların görecesinin azalmasına neden olmaktadır. Bunun aksine nitel araştırma, her geçen gün popülerliği artarak bulunduğumuz sosyal çevreyi anlamada önemli olmuştur (Yaşar, 2018, s.55; Aydın, 2018, s.60). Her araştırma en uygun sonuçları bulmak için disiplinli açık ve sistematik bir yaklaşım içermektedir. Doğası gereği tümevarımcı bir yaklaşım olan nitel araştırma katılımcıların bakış açılarına ayrıcalık vererek araştırma konusunun öznel anlamını aydınlatmayı amaçlamaktadır (Mohajan, 2018, s.23-24; Fossey, vd., 2002, s.723).

Bu bağlamda araştırma konusunun ayrıntılı bir şekilde incelenmesi için nitel araştırma yöntemlerinden açık uçlu soru formu yöntemi kullanılmıştır. Açık uçlu soru formu yöntemi bir bakıma görüşme yönteminin yazılı hale getirilmiş şekli olarak, sorular açık uçlu bir biçimde hazırlanarak katılımcıların yanıtlarını aynı form üzerinde yazılı olarak vermelerini içeren bir yöntemdir. Bu yöntem ayrıntılı bilgiye ulaşmayı sağlarken konu hakkında kısa ve yorumlanabilir sonuç elde edilmesini de sağlamaktadır (Kozak, 2018, s.97).

Araştırma sırasında Doğu Anadolu bölgesi ve Malatya ili alternatif turizm potansiyeli incelenmiş ve değerlendirmeler yapılmıştır. Sonrasında Merve Yaşar (2019)'ın "Elazığ ilinin alternatif turizm açısından turizm potansiyelinin belirlenmesine yönelik bir araştırma" konulu yüksek lisans çalışmasından yer alan araştırma soruları kullanılarak Açık uçlu soru yöntemiyle 14 sorudan oluşan formlar hazırlanmış ve katılımcılara elektronik posta yoluyla iletilerek detaylı bir şekilde katılım sağlamaları istenmiştir. Diğer taraftan Evren kavramı bir şehri, kıtayı, ülkeyi, kurumu ya da meslek gruplarını ifade etmekle birlikte sınırları çok geniş olan bir evreni veri toplama aşamasında tamamının araştırılması mümkün olmadığı için araştırma evrenini oluşturan aynı özelliklerdeki bireylerin bir araya getirdiği grup örneklem olarak ifade edilmektedir (Baltacı, 2018, s.234; Kozak, 2018, s.101). Bu bağlamda araştırmanın evrenini Doğu Anadolu Bölgesi oluştururken örneklemini ise Malatya ili temsil etmektedir. Nitel araştırmalarda örneklemin genelde amaçlı bir şekilde seçilmesinden dolayı araştırmanın örneklemini temsil edecek çalışma grubu ilin mevcut turizm potansiyeli hakkında fikir sahibi olan ve gerekli durumlarda bu potansiyeli nicel verilerle ifade edebilecek ilin mevcut turizm işletmelerinde, işletmeci pozisyonundaki ve kamu işletmelerinde yönetici ve araştırmacı olarak görev yapan kişiler oluşturmaktadır (Yolal, 2016, s.87). Malterud vd.,'in (2016, s.1756) nitel görüşmelerde örneklem büyüklüğü adlı çalışmada bilgi gücünün öğeleri ve boyutları modeline göre spesifik amacı olan çalışmalarda katılımcıların diyalogu güçlü, yapılan analiz anlatılanların uzunlamasına ve derinlemesine araştırılmasını içeriyorsa az sayıda katılımcıya ihtiyaç duyacağını savunmakla birlikte, Dworkin (2012, s.1319)'e göre ise nitel araştırmalarda örneklem büyüklüğünün çalışmanın kapsamı, katılımcılardan elde edilen bilginin miktarı ve konunun niteliğine göre değişse de 5 ile 50 katılımcı arasında olduğunu savunmaktadır. Bu bilgiler ışığında, araştırmanın örneklemini temsil eden çalışma grubunu kamuda göre yapan yönetici ve araştırmacı olmak üzere 2 kişi ve özel turizm işletmelerinde yönetici pozisyonunda olan 4 kişi oluşturmaktadır. Sonrasında elde edilen veriler betimsel analiz yapılarak betimselleştirilmiş olup elde edilen bulgular arasındaki ilişki incelenerek yorumlanmıştır. Bulguların yorumlanması aşamasında birden fazla katılımcının cevaplarının kesiştiği sorularda verileri rakamsal olarak ifade etmek için MAXQDA programında kodlama yapılarak frekansları alınmıştır. MAXQDA programı nitel yöntem çalışmaları için kullanılan bir yazılım paketidir (Köktürk, 2021, s.79). MAXQDA programı nitel çalışmalarda cümle içerisinde gizli kalmış düşünceleri ve imgeleri ortaya çıkarmak için kullanılmaktadır. Bu çalışmada MAXQDA

programının kullanılmasının amacı şehrin alternatif turizm potansiyelinin ortaya çıkarılması ile ilgili yapılan derinlemesine mülakatların çözümlenmesidir.

Bulgular

Araştırma konusuna dahil olan sorular aralarında gruplandırılarak yorumlanmış ve ilişkileri belirtmeye çalışılmıştır. Katılımcıların verdiği cevapların doğrudan alıntı yapılarak gösterildiği durumlarda katılımcılar **K1, K2, K3, K4, K5** ve **K6** şeklinde kodlanarak belirtilmiştir.

Malatya ilinin turizm altyapı, yatırımlar ve tesis, donanım durumunu belirlemeye yönelik bulgular ele alındığında **Malatya altyapı açısından turizm sektörü için yeterli düzeyde midir?** sorusuna katılımcıların çoğunluğu ilin bulunduğu bölge kapsamında çevre illere kıyasla yeterli olduğu ancak geliştirilmesi gerektiğini vurgularken, **K6** ise kesin olarak yetersiz olduğunu belirtmektedir. **K3** ise ulaşım altyapısının son zamanlarda zayıfladığı tur firmalarının genelde daha ucuz olduğu için büyük havalimanlarını tercih etmesinin tura başlangıç için Malatya ilinin geride kalmasına neden olduğunu vurgulamaktadır. Bu durum ise turizm altyapı durumunun kamu da çalışan ve özel sektörde çalışan kişiler arasında farklılık gösterdiğini ortaya koymaktadır. Araştırma kapsamında Malatya’da **turizme yönelik yatırımların yeterli olduğunu düşünüyor musunuz?** sorusuna katılımcılar şehir içi ve merkezi noktalara göre yatırımların mevcut durumunun yeterli olduğunu ancak geliştirilmesi gerektiğini belirtirken, şehrin merkezi noktalarına uzak turistik bölgelerde yatırımların yetersiz olduğunu ifade etmektedirler. Bu durum bölgede yapılan yatırımların sadece şehrin yakın noktalarında yer alan turistik bölgelerle değil çevre ilçelerde yer alan şehir merkezinden uzak bölgeleri de kapsamı gerektiğini göstermektedir. Yine araştırma kapsamında **Malatya’daki konaklama tesisleri gelen turistler için sayı ve donanım olarak yeterli midir?** sorusuna katılımcılar turizm potansiyeli için tesis ve donanım sayısının yeterli olduğunu vurgularken, **K4** ise ilin yeteri kadar turist almadığı için tesislerin buna karşılık verebildiğini, turist sayısında yaşanacak artışlar neticesinde yetersiz olabileceği bunun için geliştirilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Malatya ilinin yerli-yabancı turizm potansiyelini ve turist profilini değerlendirmek için elde edilen bulgular incelendiğinde, **Malatya ilinin (yerli-yabancı) turizm potansiyeli hakkında ne düşünüyorsunuz? ve Malatya’ya gelen turist profilini nasıl değerlendiriyorsunuz?** sorusuna katılımcılar genel olarak ili tarihi ve kültürel açıdan meraklı, bireysel seyahat eden orta sınıf insanların ziyaret ettiğini bununla birlikte çevre illerdeki tarih ve kültürel zenginlikleri içeren destinasyonları kapsayan rotaların oluşturulmasının turizm potansiyelinde gelişmeler yaşanmasını sağlayacağını bildirmektedirler. Soruya ilişkin olarak K1 ‘*turizm potansiyelinin sadece doğal güzellikler ve tarihi zenginliklerden oluşmadığını bu unsurlar ile birlikte iyi yemek, iyi içecek, iyi rehber, hizmetlerden meydana geldiğini belirterek Anadolu’da potansiyelimiz var diye yıllardır turizm yapmaya çalışan ama yapamayan yerlerin temel sorununun hizmet kalitesi*’ olduğunu ifade etmektedir. Katılımcıların orta sınıf olarak ifade ettiği turist profiline alternatif olarak yüksek para harcama gücü olan turistlerin bölgeye çekilmesi gerektiğini vurgularken **K3** ise bu durumu ‘*kongre turizmine bağlı olarak yabancı turist sayısı artırılmalı ve kaliteli turist profilini bu yönde devam ettirilmelidir*’ şeklinde ifade etmektedir.

Bölgenin tarihi-kültürel yapısını, çekicilik unsurlarını ve ziyaretçilerin seyahat amacını belirlemeye yönelik bulgular incelendiğinde, **Malatya’nın tarihi ve kültürel açıdan zengin bir il olduğunu düşünüyor musunuz?** Sorusuna katılımcılar şehrin tarihi ve kültürel zenginliğiyle ön plana çıktığını belirtirken, **K5** bu zenginliği ‘*Malatya, Karakaya Baraj Gölü altında kalan höyüklerden anlaşıldığı kadarıyla 9-10 bin yıldan beri yerleşim görmüş, geçmişi*

yaklaşık 7 bin yıl öncesine uzanan, dünyadaki en eski devlet-bürokrasi yapılanmasına tanıklık etmiş bir şehirdir' şeklinde ifade etmektedir. Araştırma Kapsamında **Malatya ilinin çekicilik unsurları nelerdir? ve Malatya iline gelen turistlerin ziyaret ettiği yerler düşünüldüğünde hangi turizm türüne katılmaktadırlar?** sorularından elde edilen cevaplar değerlendirilmiştir. Buna göre çekicilik unsurlarının doğa turizmi kapsamında ve Levent vadisi, Tohma kanyonu, Günpınar şelalesi, Darende bölgelerinde önem kazandığını belirtilirken, Tarihi ve kültürel turizm kapsamında ise Silahtar Mustafa Paşa Kervansarayı, Arslantepe Arkeolojik Alanı, Fotoğraf Makineleri müzesi, Radyo ve Gramofon Müzesi bölgelerinin önemli olduğunu katılımcılar tarafından ifade edilmektedir. İli ziyaret eden turistlerin seyahat motivasyonuna ilişkin cevapları incelendiğinde, ziyaretçilerin tarih-kültür turizmi ve doğa turizmi amacıyla ziyaret ettikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Malatya ilinde geliştirilebilecek alternatif turizm türlerini belirlemek ve oluşacak faaliyetlerin olumlu ve olumsuz yanlarını belirlemeye yönelik bulgular incelendiğinde, **Malatya ilinde hangi alternatif turizm türleri geliştirilebilir?** sorusuna her katılımcının birden fazla cevap verdiği bununla birlikte bütün katılımcıların ortak cevabının Gastronomi turizmi olduğuna ulaşılmaktadır. **K3** gastronomi turizmi potansiyelini '*Malatya gastronomi konusunda ciddi bir şehir olmasına karşın Gaziantep şehrinin muhteşem atımlarının birçok ili geri planda bıraktığı*' şeklinde ifade etmektedir. İkinci cevaplar incelendiğinde, **K3** ve **K5** ise Karaciğer Enstitüsü ve İnönü üniversitesi tıp merkezinin yurt dışından çektiği hastalar nedeniyle şehirde sağlık turizmi potansiyeli olduğunu vurgulamaktadırlar. **K1** ise İnönü Üniversitesinin faaliyetlerine bağlı olarak kongre turizminin geliştirilebileceğini belirtmektedir. Araştırma kapsamında **Bölgede alternatif turizm faaliyetlerinin yapılması ve gelişmesi sonucunda oluşabilecek olumlu ve olumsuz etkiler nelerdir?** sorusundan elde edilen bulgular kodlanarak incelendiğinde, katılımcıların %66,7'si olumlu yanlarının şehre ekonomik açıdan katkı sağlayacağını yönüyle, %33,3'ü ise şehrin tanıtımı için etkili olacağını ifade etmektedir. Aynı soruya ilişkin **K6** ise '*ekonomik açıdan turizm ve fiyat politikası her ne kadar olumlu taraflı olsa da hizmet kalitesinin aynı oranda gelişmemesinin olumsuz sonuçlar doğuracağını*' belirtmektedir. Katılımcıların hepsi alternatif turizmin gelişmesinin olumsuz yanının çevresel tahribat olacağını ifade ederken **K3** ise bu durumu '*Alternatif turizm gelişiminin doğru takip edilememesi sonucunda bölgenin kirletilmesi ve bölge halkının turizme olumsuz bakmasına neden olacaktır*' şeklinde vurgulamaktadır.

Malatya'da turizmin gelişmesini etkileyen nedenleri belirlemek ve tanıtım faaliyetlerinin durumunu ortaya çıkarmak için elde edilen bulgular incelendiğinde **Malatya'nın tanıtımı için yapılan faaliyetleri yeterli görüyor musunuz?** sorusuna, kamudan ki katılımcılar tanıtım faaliyetlerini yetersiz gördüklerini ifade ederken, Turizm işletmelerinde ki katılımcıların ise tanıtım faaliyetlerinin yeterli olduğu ancak uluslararası tanıtım için internete yönelik daha profesyonel çalışmalar yapılması gerektiğini vurgulamaktadırlar. Bu doğrultuda tanıtım faaliyetlerinin algısı ver yeterliliği katılımcının profiline ve çalıştığı kuruma göre farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılabilir. Araştırma kapsamında **Malatya'da turizmin gelişmesini olumsuz etkileyen önemli faktörler nelerdir?** sorusuna ilişkin katılımcı cevapları temel nedenlerin kısıtlı zamanı olan turistler için bölgeye yapılan uçuşların az ve pahalı olduğu, ilk defa ziyaret edecek turistler için sınırdan yaşanan huzursuzlukların turizmi olumsuz etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. **K1** bu durumu '*Malatya turist açısından belki Türkiye'nin en güvenli şehirleri arasında ama buraya Avrupa'dan, Kore'den gelecek insan haritaya bakıyor, Halep'e Ankara'dan daha yakın olduğumuzu görüyor ve haliyle korkuyor, gelmek istemiyor. Turistin önüne istatistikleri koyup "burası New York'tan bile güvenli" diyebilirsiniz ama kabullenmez*' şeklinde ifade etmektedir. Bu doğrultuda ulaşılan veriler bir bölgenin turizm potansiyelinin insanların bakış açılarıyla ilişkili olarak olumlu ya da olumsuz etkilendiğini ortaya çıkarmaktadır.

Araştırmanın diğer bir değişkeni olan Malatya ilinin imajını ve yerel halkın turistlere karşı davranışlarını belirlemek amacıyla elde edilen veriler incelendiğinde **Malatya'nın güvenli bir bölge olduğunu düşünüyor musunuz? İmajını nasıl değerlendirirsiniz?** sorusuna bütün katılımcılar ortak olarak ilin güvenli olduğu ve insanların rahatlıkla gezebileceğini belirtmektedirler. Katılımcılar şehrin güvenlik açısından ne kadar güçlü olursa olsun Doğu Anadolu bölgesinde yer almasından dolayı insanların önyargılı olduğunu ve bu tip algıları kırmanın zor olduğunu vurgulamaktadırlar. Bu bulgular Malatya'da turizmin gelişmesini olumsuz etkileyen faktörler nelerdir sorusunda elde edilen başlıca sorunun ilin sınır bölgelerine yakın bir destinasyon bulgusuyla ilişkili olarak bir bölgenin sahip olduğu imajının hem kendi konumu hem de çevresinde yer alan bölgeler ile ilişkili olduğunu ortaya çıkmaktadır. Araştırma kapsamında ziyaretçilerin karşılaştığı davranışları belirlemek için **Malatya halkının bölgeye gelen yabancılar karşı misafirperverlik düzeyi nasıldır?** sorusundan elde edilen veriler incelendiğinde yerel halkın şehri ziyaret eden turistlere karşı misafirperver olduğu, ziyaretçileri turist olarak değil misafir olarak gördüğü ve karşılıksız yardımda bulduklarına ulaşılmaktadır. Aynı soruya ilişkin **K5** ise yerel halkın davranışlarını *'Kurumumuz yerel halkın tutumu hakkında bugüne kadar her hangi bir şikâyet almadığı gibi bilhassa yabancı turistlerin referans kabul ettiği kitaplarda Malatya halkının misafirperverliğinden bahsedilmektedir'* şeklinde belirtmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Turizmde ürün çeşitlendirmesi destinasyonların birbiri ile rekabet etmesine imkân sağlayarak var olan kaynaklar doğrultusunda yeni alternatif turizm çeşitlerinin oluşmasını etkilemektedir. Bu doğrultuda çalışmaya konu olan Malatya ilinin yer aldığı Doğu Anadolu Bölgesi sahip olduğu köklü tarihi ve doğal unsurları sayesinde doğa temelli ya da kültür temelli turizm çeşitlerine elverişli olmaktadır. Doğu Anadolu bölgesinin tarih boyunca farklı medeniyetlere ev sahipliği yapması sonucu olarak günümüze kadar ulaşan eserler ve yapılar bölgede yer alan bütün illerin tarihi-kültürel ve inanç turizm potansiyelini etkilemektedir. Doğu Anadolu Bölgesi Erzurum'da kış turizmine, Kars'ta gastronomi turizmine, Van'da inanç turizmine, Malatya'da kültür turizmine ve Elazığ'da termal turizmine katkı sağlamaktadır.

Malatya, Doğu Anadolu Bölgesinde yer alan ve turizm potansiyeli açısından Cafer Höyüğü gibi tarihi M.Ö.7000'e kadar uzanan değerleriyle tarih ve kültür açısından bölgenin önemli şehirleri arasında yer almaktadır. İlde yer alan yeryüzü şekilleri beraberinde doğa temelli turizm faaliyetlerinin yapılmasına sebep olmaktadır. Bu bağlamda Malatya ili Polat mağarası, Günüpınar şelalesi neticesinde doğa turizmi, endemik bitkileri doğrultusunda botanik turizmi, Arslantepe ve Cafer höyüğü gibi sit alanları sonucunda ise tarih ve kültür turizmi potansiyeli oluşturmaktadır.

Çalışma, Malatya ilinin turizmi potansiyeli hakkında bilgi vermek ve hangi alternatif turizm çeşitlerinin geliştirilebileceği konusunda incelenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre ziyaretçilerin seyahat amaçları doğrultusunda hali hazırda ilde tarih-kültür turizmi ve doğa temelli turizmi potansiyeli olduğunu ancak turizmden daha fazla fayda sağlamak için uluslararası alanda etkileşim sağlayarak kongre turizmi, sağlık turizmi ve gastronomi turizmi gibi katma değeri yüksek turizm çeşitlerinin geliştirilebileceği sonucuna ulaşılmıştır. Bu gelişim sürecinin olumlu yanlarının olduğu gibi olumsuz yanlarının da olduğu bunun için planlı ve sürdürülebilir bir yönetimin olması gerektiğini bu çalışma ortaya çıkarmaktadır. Mevcut turizm potansiyeli göz önüne alındığında tesis ve yatırımların yeterli olduğu ancak ileride turist sayısında yaşanacak artışı karşılamayacağı bunun için yatırımların geliştirilmesinin

teşvik edilmesi gerektiği ulaşılan diğer çarpıcı sonuçtur. Bölgede yapılacak olan turizm yatırımlarının şehir dışı gibi uzak turistik unsurların bulunduğu yerlerin de dahil edilerek planlanması gerektiği verilerden elde edilmektedir.

Malatya turizm altyapı ve tesis açısından Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde önemli bir potansiyele sahip olarak alternatif turizm açısından zengin kaynaklar oluşturmasına karşın, hizmet kalitesi ve insanların çevre iller veya sınırda yaşanan olumsuz olaylara karşı bakış açıları nedeni ile ilin imajını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu duruma çözüm olarak Turizm potansiyeli ve hizmet kalitesinin aynı oranda gelişmesi, alternatif turizmin uzun vadede sürdürülmesinde katkı sağlayacağı gibi insanların olumsuz algılarını kırarak atılımlarının yapılması gerekmektedir. Zengin alternatif turizm kaynaklarına sahip olan şehrin tanıtımı için özel bir kuruluşun oluşturulması info, fam trip gibi uygulamalarla birlikte çevre illeride kapsayan yeni harita ve rotaların oluşturulması var olan mevcut turizm potansiyelinin gelişmesine ve ziyaretçileri bölgeye çekmede etkili olacağı gibi ilin olumsuz imajının kırılmasında da faydalı olacağı düşünülmektedir. Malatya ilinde bulunan alternatif turizm potansiyelinin Turgut Özal Üniversitesinde ki yapılacak akademik çalışmalarda yer verilmesi, şehrin ve turizm destinasyonlarının geliştirilmesin de önemli bir rol oynayacaktır. Bölgede aktif rol alan kalkınma ajansının ve ticaret odasının coğrafi işaretleme hususunda Malatya'nın kendine özgü ürünlerine ağırlık vermesi ve uluslararası düzeylerde tanıtılmasının sağlanması şehrin gelişmesine önemli katkı sağlayacaktır.

Beyan

Makalenin tüm yazarlarının makale sürecine verdikleri katkı eşittir. Yazarların bildirmesi gereken herhangi bir çıkar çatışması yoktur. Bu araştırmada kullanılan verilerin toplanabilmesi için gerekli olan etik kurul izin belgesi Gaziantep Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimler Etik Kurulu 16/02/2021 tarihi ve 16313 karar/sayı numarası ile alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Akbulak, C. (2016). Ardahan ilinde kırsal turizm potansiyelinin sayısallaştırılmış Swot analizi ile değerlendirilmesi. *HUMANITAS-Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 4 (07), 1-30.
- Akbulut, G., & Ünsal, Ö. (2012). Levent Vadisi'nin (Malatya) Jeopark ve jeoturizm potansiyeli. *1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 535-546, Erzurum.
- Alaeddinoğlu, F. (2008). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde var olan sosyoekonomik ve sosyo-kültürel sorunların aşılmasında bir araç: Kültür ve doğa temelli turizm. *(TÜCAUM) V. Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, 16-17, Ankara.
- Albayrak, A. (2013). *Alternatif turizm*. Detay Yayıncılık.
- Altaş, N. T., Çavuş, A., & Zaman, N. (2015). Türkiye'nin kış turizmi koridorunda yeni bir kış turizm merkezi: Konaklı. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (31), 345-365.
- Arınç, K. (2018). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin inanç turizmi potansiyeli ile bölgesel kalkınma bakımından değerlendirilme imkânları. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 22 (Özel Sayı), 2129-2147.

- Arslan, E., & Kendir, H. (2019). Kış turizmi potansiyeli açısından Muş İl'inin SWOT analizi ile değerlendirilmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(6) 167-173.
- Arslaner, E., & Erol, G. (2017). Alternatif turizmin bazı türleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Tourism Gastronomy Studies*, 5 (4), 422-438.
- Aslan, E., & Güneş, G. (2016). Sürdürülebilir bir destinasyon olarak Karakaya baraj gölü kültür ve turizm koruma ve gelişim bölgesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9 (46), 996-1012.
- Ateş, H. (2016). Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde turizm algısı ve turizmin geliştirilmesi stratejileri. *Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi*, 11 (2), 111-140.
- Aydın, N. (2018). Nitel araştırma yöntemleri: Etnoloji. *Uluslararası Beşerî ve Sosyal Bilimler İnceleme Dergisi*, 2 (2), 60-71
- Aydın, Ş., & Eren, D. (2019). *Alternatif turizm*. Detay Yayıncılık.
- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7 (1), 231-274.
- Bayraktar, Y., Aksakallı, Z., & Selçuk, G. N. (2017). Yeni turistik ürün olarak futbol-kamp turizmi: Erzurum yüksek irtifa kampı örneği. *Uluslararası Türk Dünyası Turizm Araştırmaları Dergisi*, 2 (2), 199-2010.
- Binbaşıoğlu, H., & Gültekin, B. (2017). Vatandaşların Malatya'da düzenlenen fuar ve festivallerin sosyal etkisine karşı tutumları. *İnönü Üniversitesi Kültür ve Sanat Dergisi*, 3 (2), 1-13.
- Bozça, R., Kırac, F. Ç., & Kırac, R. (2017). Sağlık turizmi SWOT analizi: Erzincan. *Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 6 (3), 157-163.
- Brohman, J. (1996). New directions in tourism for third world development. *Annals Of Tourism Research*, 23 (1), 48-70.
- Chen, S. C., & Shoemaker, S. (2014). Age and cohort effects: The American senior tourism market. *Annals of Tourism Research*, 48, 58-75.
- Congcong, T. (2014). The study of festival tourism development of Shanghai. *International Journal of Business and Social Science*, 5 (4), 52-58.
- Cudny, W. (2013). Festival tourism-the concepts key functions and dysfunction in the context of tourism geography studies. *Geographical Journal*, 65 (2), 105-118.
- Çimen, H. (2016). Gastronomi turizmi açısından ardahan mutfağının önemi. *Karadeniz Dergisi* (32), 307-315.
- Demir, M. (2017). Doğal ve beşeri özellikleriyle Kars ilindeki turizm faaliyetlerinin durumu. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (35), 134-154.
- Demir, M., & Alim, M. (2016). Sarıkamış Bayraktepe (Cıbiltepe) Kış sporları ve turizmi merkezine ait coğrafi bir değerlendirme. *Marmara Coğrafya Dergisi*, (33), 241-275.
- Demir, M., & Caner, A. M. (2016). Alternatif turizm kapsamında av turizminin Erzincan ili turizmine etkisi. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*,

- Demir, Ö., & Sezgin, E. E. (2020). Elazığ ilinin sağlık turizmi açısından Swot analizi ile değerlendirilmesi. *Fırat Üniversitesi Harput Araştırmaları Dergisi*, 7 (14), 111-129.
- Denk, E., & Mıl, B. (2016). Erzurum Oltu ilçesinin kırsal turizm potansiyeli ve yerel halkın turizm algılamaları. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 6 (2), 7-15.
- Dworkin, S. (2012). Sample size policy for qualitative studies using in-depth interviews. *Archives of Sexual Behavior*, 6 (41), 1319-1320.
- Elmastaş, N. (2008). Bitlis İli jeotermal su kaynakları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (19), 89-104.
- Fossey, E., Harvey, C., McDemott, F., & Davidson, L. (2002). Understanding and evaluating qualitative research. *Australian and New Zealand Journal of Psychiatry*, 36, 717-732.
- Gök, A., & Tuna, H. (2013). Turizm pazarlaması açısından Malatya ilinin potansiyelinin belirlenmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 15 (24), 1-11.
- Gürdal, M. (2014). *Türkiye turizm coğrafyası: Profesyonel turist rehberi ve gezi kılavuzu*. Nobel Yayıncılık.
- Hacıoğlu, N., & Avcıkurt, C. (2011). *Turistik ürün çeşitlendirmesi*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Jongmeewasin, S. (2016). *Religious tourism, pilgrimage, and cultural tourism*. https://www.academia.edu/12252237/Religious_Tourism_Pilgrimage_and_Cultural_Tourism, Erişim Tarihi: 16.04.2020.
- Irmak, Y. (2019). Bingöl mutfak kültürü ve gastronomi turizmi. *Bingöl Araştırmaları Dergisi*, 6 (1), 111-141.
- Karabulut, K., & Köksal, Y. (2019). İnanç turizmi ve bölgesel kalkınmaya etkisi Ağrı ili örneği. *Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5 (1), 83-104.
- Karataş, İ. A., & Türk, M. (2017). Malatya'nın şehir pazarlaması açısından yerel halk tarafından değerlendirilmesi. *Birey ve Toplum Dergisi*, 3 (14), 115-147
- Karataş, İ. A. (2017). Malatya'nın şehir pazarlaması açısından yerel halk tarafından değerlendirilmesi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 7 (14), 115-147.
- Karataş, İ. A. (2017). *Şehir pazarlaması açısından marka şehir göstergelerinin belirlenmesi üzerine bir araştırma: Malatya örneği* (Doktora Tezi). İnönü Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karataş, İ. A. (2018). Malatya'nın turizm potansiyelinin ortaya çıkarılmasına yönelik algılar. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (1), 91-103.
- Kaymaz, Ç. K., Birinci, S., & Camci, A. (2017). Erzurum kenti ve yakın çevresinde askeri turizm. *Journal of Human Sciences*, 14 (1), 250-280.
- Kement, Ü., & Batga, B. (2016). Bingöl'de termal amaçlı hizmet veren işletmelerin rekreatif ve turistik açıdan değerlendirilmesi. *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 4 (4), 57-74.
- Koban, E., & İşcioğlu, T. E. (2019). *Turizm pazarlaması: Rekabet yaklaşımıyla*. Ekin Yayınevi.
- Kocaman, S., & Kaya, F. (2014). *Ağrı ilinin turizm coğrafyası*. Zafer Ofset Matbaacılık.

- Korgavuş, B. (2017). Erzurum Palandöken'in kış turizmi açısından değerlendirilmesi. *ATA Planlama ve Tasarım Dergisi*, 1 (1), 1323.
- Koşan, A. (2006). Doğu Anadolu Bölgesi "sürdürülebilir kalkınma" yönlü turizm projeleri ve bir değerlendirme. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 8 (2), 435-454.
- Kozak, N. (2018). *Bilimsel araştırma: Tasarım, yazım ve yayım teknikleri*. Detay Yayıncılık.
- Köksal, A. (1994). *Türkiye turizm coğrafyası*. Gazi Büro Kitapevi.
- Küçük, M. A. (2013). *İnanç turizmi açısından türkiye'de dini mekanlar (Yahudilik-Hristiyanlık Örneği)*. Berikan Yayınevi.
- Malatya Kültür Turizm Bakanlığı (2020). <https://malatya.ktb.gov.tr/>, Erişim Tarihi: 16.04.2020.
- Malterud, K., Siersma, V. D., & Guassora, A. D. (2016). Sample size in qualitative interview studies: Guided by information power. *Qualitative Health Research*, 26 (13), 1753-1760.
- Mansuroğlu, S., & Dağ, V. (2016). Bingöl ilinin peyzaj potansiyelinin kırsal turizm olanakları (SWOT analizi yöntemi kullanılarak) açısından değerlendirilmesi. *Mediterranean Agricultural Sciences*, 29 (1), 9-16.
- Mohajan, H. K. (2018). Qualitative Research Methodology in Social Sciences and Related Subjects. *Journal of Economic Development, Environment and People*, 7 (1), 23-48.
- Okonkwo, E. E., Afoma, E., & Martha, I. (2017). Cave tourism and its implications to tourism development in Nigeria: A case study of Agu-Owuru Cave in Ezeagu. *International Journal of Research in Tourism and Hospitality*, 3 (3), 16-24.
- Özgen, N. (2010). Doğu Anadolu Bölgesi'nin doğal turizm potansiyelinin belirlenmesi ve planlamaya yönelik öneriler. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 7 (1), 1385-1416.
- Özgürel, G., & Değişgel, S. (2015). Tunceli İli kırsal turizm potansiyeli ve yerel halkın turizme yönelik bakışları. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 5 (2), 64-76.
- Özlu, T., & Kaleli, C. (2019). Kültürel miras turizmi açısından bir değerlendirme: Ani ören yeri. *Amisos*, 4 (7), 195-218.
- Özpay, G. A. (2017). Türkiye'de inanç turizmine yeni bir örnek: Kutsal Balıklı Göl (Malatya). *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21 (3), 937-951.
- Sarıışık, M., & Özbay, G. (2015). Gastronomi turizmi üzerine bir literatür incelemesi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 26 (2), 264-278.
- Savgın, E. C., & Belli, S. (2017). Bitlis ilinin turizm çeşitliliğinin incelenmesi, *International Journal of Academic Value Studies*, 3 (17), 1-13.
- Sayılan, H. (2008). Endemik bir bitki türü olan Muş Lalesi'nin (Tulipa sintenisii Baker) botanik turizmi (bitki gözlemciliği) amaçlı değerlendirilmesi. *V.Ulusal Coğrafya Sempozyumu*, Ankara.
- Sever, R. (2008). Polat mağarası ve turizm potansiyeli. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 13 (19), 251-266.

- Sevinç, H., & Azgün, S. (2012). Bölgesel kalkınma ve inanç turizmi bağlamında Akdamar kilisesi örneği. *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, 2 (2), 17-21.
- Sevindi, C. (2013). Ekoturizm ve kuş gözlemciliği açısından Kuyucuk Gölü Kuş Cenneti (Arpaçay-Kars). *Türk Coğrafya Dergisi*, (61), 63-76.
- Spilanis, I., & Vayanni, H. (2003). Sustainable tourism: Utopia or Necessity? The role of new forms of tourism in the Aegean Islands. *Journal of Sustainable Tourism*, 1-23.
- Şahin, G., & Kahraman, M. (2017). Hakkâri'nin turizme yönelik potansiyelleri hakkında bir değerlendirme. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Dergisi*, 34, 1-21.
- Şenol, F. (2016). *Türkiye turizm coğrafyası*. Detay Yayıncılık.
- Türsab Gastronomi Raporu* (2016). https://www.tursab.org.tr/dosya/12302/tursab-gastronomi-turizmi-raporu_12302_3531549.pdf. Erişim Tarihi: 18.12.2020.
- Topal, M. (2019). *Şehir markası kavramı: Malatya örneği üzerine bir araştırma* (Yüksek Lisans Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Vural, H. (2019). Ekoturizm ve rekreasyona yönelik yerel halk talepleri; 'Bingöl Ilıcalar Örneği'. *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*, 9 (1), 39-52.
- Yaşar, M. (2018). Nitel araştırmalarda nitelik sorunu, *MSKU Eğitim Fakültesi Dergisi*. 5 (2), 55-73.
- Yazgan, Ş., & Kadanalı, E. (2012). Ağrı ilinin kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 14 (22), 5-10.
- Yolal, M. (2016). *Turizm araştırmalarında örnekleme: Bibliyometrik bir araştırma*. Detay Yayıncılık.
- Zapata, J. G., & Zapata, S. (2010). Cruise tourism: Economic, socio-cultural and environmental impacts. *International Journal of Leisure and Tourism Marketing*, 1 (3), 205-226. Doi: 10.1504/IJLTM.2010.029585
- Zengin, B. (2006). *Turizm coğrafyası*. Değişim Yayınları.
- Köktürk, G. V. (2021). Tarihsel gelişim süreci içerisinde türk sosyolojisi. *Sosyolojik Bağlam Dergisi*, 2(1), 77-92.

A Qualitative Study on the Evaluation of Alternative Tourism Potential of Malatya Province

Miraç Yücel BAŞER

Gaziantep University, Institute of Social Sciences, Gaziantep/Turkey

Atınç OLCAY

Gaziantep University, Vocational School of Tourism and Hotel Management, Gaziantep /Turkey

Ercan İNCE

Iğdır University, Faculty of Economics and Administrative Sciences, Iğdır /Turkey

Extensive Summary

Although tourism mobility has gained a different dimension in recent years, it is known that people travel for religious and health purposes in addition to recreation and entertainment purposes from the first half of the Middle Ages. The travels that people participate in for the purposes such as gaining different experiences, discovering cultural values, and fulfilling their religious duties have led to the formation of the concept of alternative tourism.

Due to the rich cultural and natural elements that Turkey has, it is suitable for the realization of various alternative tourism types in different regions. In this context, this study aims to reveal the alternative tourism potential of the province of Malatya, which has a rich history. The study is important in terms of giving opinions about the tourism potential of the region and providing holistic information to those who do research on the subject by contributing to the related literature.

The province of Malatya, located in the Eastern Anatolia Region, is on the transition route in the region and has borders with 7 provinces. In this study, the alternative tourism potential of Eastern Anatolia region and Malatya province has been examined and evaluated. Afterwards, using the research questions included in Merve Yaşar's (2019) graduate study, forms consisting of 14 questions were prepared with the open-ended question form method and they were sent to the participants by e-mail and they were asked to participate in detail. The fact that the center of research in social sciences is human-oriented causes the relative decrease of quantitative researches. On the contrary, qualitative research has become increasingly popular in understanding the social environment in which we live. Each research includes an open and systematic approach with discipline to find optimal results. Qualitative research, an inductive approach by its nature, aims to enlighten the subjective meaning of the research subject by giving privilege to the perspectives of the participants. In this context, the open-ended question form method, one of the qualitative research methods, was used to examine the research subject in detail. The open-ended question form method is a written form of the interview method, in a sense, it is a method that includes the questions prepared in an open-ended form and the participants give their answers in writing on the same form. While this method provides access to detailed information, it also provides a short and interpretable result on the subject. In qualitative studies, since the sample is generally selected purposefully, the working group that will represent the sample of the research consists of people who have an idea about the current tourism potential of the province and can express this potential with quantitative data when necessary. According to Dworkin (2012, p. 1319), although the scope of the sample size in qualitative research varies according to the amount of information obtained from the participants, he argues that it is between 5 and 50 participants. While the population of the study is the Eastern Anatolia Region, the sample is

represented by the province of Malatya. In this direction, the sample consists of people who have an idea about the current tourism potential of the province and who work as operators, managers and researchers in existing tourism enterprises who can express this potential with quantitative data when necessary.

According to 2019 TUIK data, the population density in Malatya Province, which has a population of 800,165, is 66 / km². In this context, since it is aimed to evaluate the tourism and alternative tourism potential of all provincial center and districts, the scope of the study covers the provincial borders of Malatya. As in most studies, this study has its limitations due to the duration and the pandemic period we are in. The data in this study consists of in-depth interviews and secondary data. The interviews and open-ended questions with 6 people working in the public and private sector who have information about the current tourism potential of Malatya between February 20 and March 10 of 2021 constitute the data of the research.

The questions included in the research topic were grouped and interpreted among them and their relations were tried to be stated. Participants were coded as K1, K2, K3, K4, K5 and K6 when their responses were shown with direct quotes. Product diversification in tourism enables the destinations to compete with each other and affects the formation of new alternative tourism types in line with the available resources. In this direction, the Eastern Anatolia Region, where the province of Malatya, which is the subject of the study, is located, is suitable for nature-based or culture-based tourism types thanks to its deep-rooted historical and natural elements.

According to the results obtained, it has been seen that there is a potential for history-cultural tourism and nature-based tourism in the province. However, it has been concluded that high value-added tourism types such as congress tourism, health tourism and gastronomy tourism can be developed by providing international interaction in order to benefit more from tourism. This study reveals that there should be a planned and sustainable management for this development process, which has both positive and negative sides. Considering the current tourism potential, it is another striking result that the facilities and investments are sufficient but will not meet the increase in the number of tourists in the future, so the development of investments should be encouraged. It is obtained from the data that the tourism investments to be made in the region should be planned by including the places where there are distant touristic factors such as out of the city.

Although Malatya has a significant potential within the Eastern Anatolia Region in terms of tourism infrastructure and facilities, the image of the city is negatively affected due to the insufficient service quality and the factors experienced in the border region. As a solution to this situation, the development of tourism potential and service quality at the same rate will contribute to the sustainability of alternative tourism in the long term, and steps should be taken to break the negative perceptions of people.